

S. Sayısı : 89

Malatya mebusu İsmet İnönü ve 153 arkadaşının , Teşkilâtı esasiye kanununun 2,44,47,48,49,50,61,74 ve 75 nci maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Teşkilâtı esasiye encümeni mazbatası (2/44)

T. B. M. M. Yüksek Reisliğine

Teşkilâtı esasiye kanununun 2, 44, 47, 48, 49, 50, 61, 74 ve 75 nci maddelerini değiştiren kanun teklifimiz aşağıdaki yazılı mucib sebeblere ve düşüncelere dayanmaktadır :

Eldeki kanunun esas hükümleri gösteren faslının birinci maddesinde Türkiye Devletinin bir Cumhuriyet olduğu yazılı olup bununla yalnız Devletin şekli beyan edilmiş oluyor. Halbuki, Devletin şekliyle beraber siyaset ve idare tarzında takib edeceği ana vasıfların da esas hüküm olarak gösterilmiş olması lüzumludur.

Bu düşünce ile 2 nci maddede milliyetçilik, halkçılık, devletçilik, lâik ve inkilâpçılık vasıfları da gösterilmiştir. Kanunun ikinci maddesile siyasî müsteşarların da Meclis azası arasından seçilmesi usulü 44 ncü maddeye yazılmıştır. Kanun teklifimizin 3 ncü ve 4 ncü maddelerile yeniden ihdas edilen siyasî müsteşarların vazife ve mesuliyetlerini ve adedlerini İcra Vekillerinin olduğu gibi mahsus kanunla tayin olunacağı teşkilâtı esasiye kanununun 47 ve 48 nci maddelerine ilâve edilmiş ve 5 nci madde ile de mezun ve mazur olan bir vekile siyasî müsteşarların da niyabet edebileceği hakkında 49 ncü maddeye bir hüküm konmuştur.

Divanı Âliye sevkedilen siyasî müsteşarların da vazifelerinin düşeceği 50 nci maddeye ilâve edilmiştir. Siyasî müsteşarların da Divanı Âlide muhakemelerinin icra olunacağı 61 nci maddede gösterilmiştir.

Teklifimizin 8 nci maddesi ile değiştirilmesi istenilen 74 ncü madde şahısların menkul ve gayrimenkul mallarının masuniyetini gösteren esaslı bir kaidenin ne gibi hallerde sahiblerinin rızası aranmayarak alınabileceğini tesbit etmektedir.

Maddenin mevcut kanundaki şekli ihtiyaca

yeter olmayıp teklifimizin 2 nci maddesindeki esaslara göre genişlemesi zarurî bulunmaktadır.

Teklif edilen maddenin 1 nci fıkrası eski hüküm gibidir. 2 nci fıkra da çiftçiye toprak sahibi yapmak ve eşhasın tasarrufu altında olup Devlet tarafından idare olunmak için alınacak arazi ve ormanlar hakkında hususî istimlâk kanunları yapılabileceği yazılmıştır.

Yurddaşların mülkiyet haklarını masun bulundurmak ve bütün kanunların bu hakkı korumasını sağlaştırmak, Türkiye Devletinin önemle takib ettiği bir esas olmakla beraber özel bir menfaatin korunması düşüncesile halkımızın çokluğunu teşkil eden ve gençlikleri ulusun ilerlemesi bakımından en lüzumlu olan çiftçilerimizin geçmiş devirlerde olduğu gibi hizmetkâr durumunda kalması inkilâpçı Türkiyenin ana siyasasına uyamayacağından bu büyük menfaatin elde edilmesi emrinde hususî hakları da göze alarak (Menafii umumiye için) belediyelerin ve Hükümetin tatbik ettikleri istimlâk kanunlarında ve o kanunlardaki şartlardan başka hükümlerle hususî istimlâk kanunları yapılmasının ana kanunumuzda yer tutması lüzumlu olduğu düşünülmüştür. Ulusumuzun tabii servet kaynağı olan ormanların da tahribden korunması ve iyi yetiştirilib idaresi için eşhas uhdesinde olan ve kanununa göre istimlâk edilebilecek olan ormanlar hakkında da aynı surette hususî hükümleri havi kanun yapılması esaslı maddeye konmuştur.

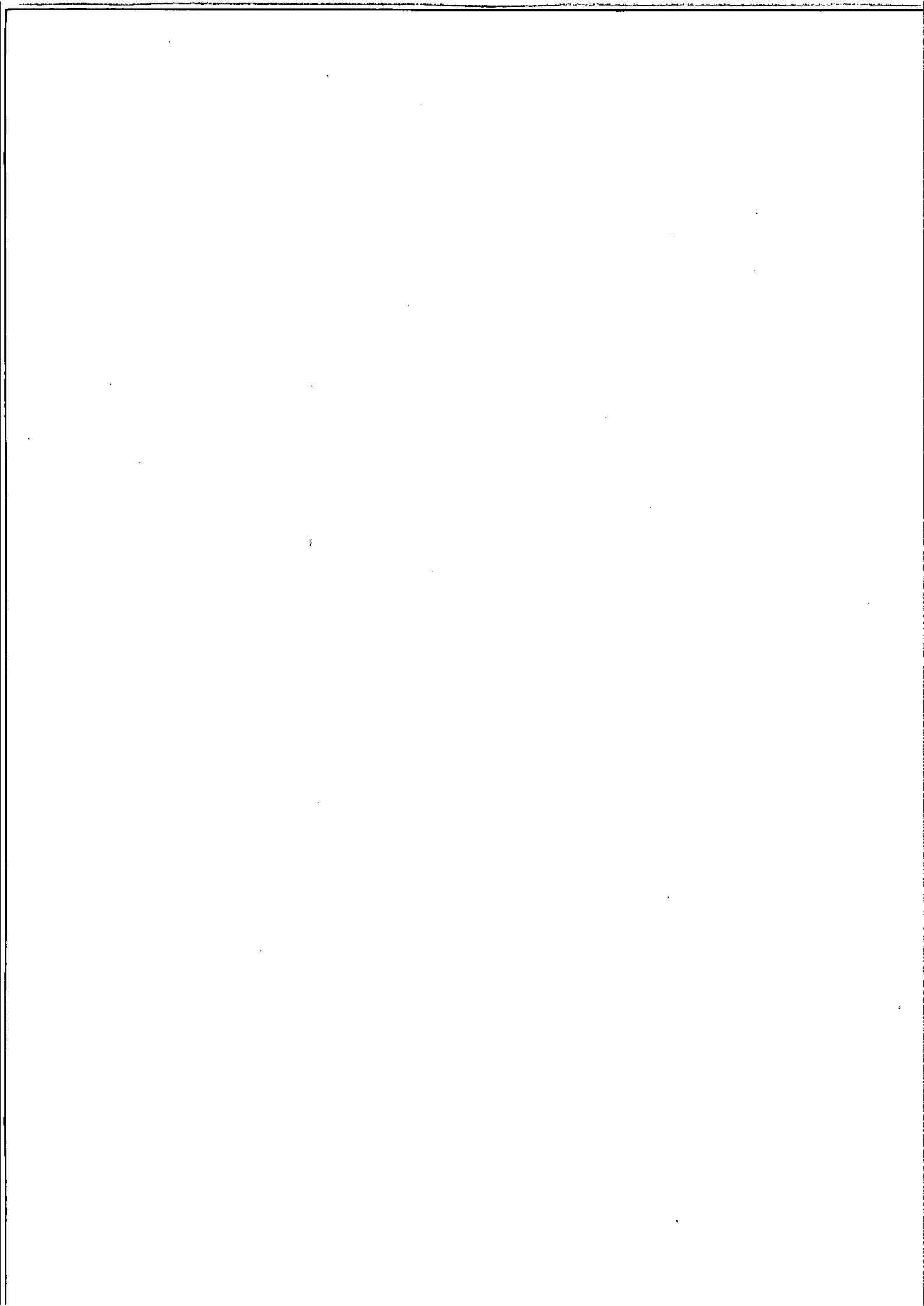
Teklifin 9 ncü maddesi ile 75 nci maddenin 1 nci fıkrasındaki bir tabir kaldırılmıştır.

Maddenin son fıkrası, mevcut hükmün olduğu gibi ifadesinden ibarettir.

Bu kanun teklifinin Teşkilâtı esasiye kanununun 102 nci maddesine göre müzakere ve ka-

bulünü Yüksek Meclisin tasvibine arz ederiz.

Malatya	İzmir	Erzurum	Diyarbakır	Maraş	Bursa
İsmet İnönü	Şükrü Saracoğlu	Nafi Kansu	Zülfü Tığrel	Kemal Kusun	Dr. S. Konuk
Muğla	Afyon K.	Burdur	İstanbul	Tokad	Bolu
Ş. Kaya	A. Çetinkaya	M. Şeref Özkan	F. Öymen	Galip Pekel	İsmail Uzman
Antalya	Kütahya	Konya	Malatya	Kars	Trabzon
R. Kaplan	R. Peker	T. Fikret Sılay	M. Öker	Baha Öngören	Sırrı Day
Kayseri	Balıkesir	Tekirdağ	İçel	Sinob	Afyon
H. Ferid Perker	O. Niyazi Burcu	Ş. Kesebir	E. İnankur	C. K. İncedayı	Cemal Akçın
Erzurum	Sivas	Balıkesir	Manisa	Sivas	Van
Aziz Akyürek	Şemsettin Günaltay	H. Karan	Refik İnce	Ziya	İbrahim
Manisa	Kocaeli	Ankara	Samsun	Kırşehir	Niğde
K. Orer	Salâh Yargı	Mümtaz Ökmen	Dr. A. Sirel	M. Seyfeli	C. Oral
Denizli	Bursa	Giresun	Konya	Çanakkale	Seyhan
N. A. Küçük	Refet Canitez	M. Akkaya	K. Gürel	Z. G. Etili	A. Münif Yegena
Erzincan	Diyarbakır	Samsun	Tokad	Aydın	Çankırı
A. Fırat	Huriye Öviz	Etem Tuncel	Gl. S. Üke	Mazhar	Ziya Esen
Sivas	Malatya	Trabzon	Malatya	Tokad	Denizli
R. Başara	Mihri Pektaş	D. Eyüboğlu	Vasıf Çınay	Hurrem Ergün	Dr. K. Samanlı
Tekirdağ	Edirne	Edirne	Burdur	Katamonu	Urfa
C. Uybadın	F. Kaltakkıran	Şeref Aykut	H. Onaran	Dr. Ş. Şenozan	Fuad Gökbudak
Tekirdağ	Çoruh	Erzincan	Balıkesir	Mardin	İmza
Faik Öztrak	F. Bulca	Samih İler	Ö. Evren	Abdürrezzak Şatana	okunamadı.
Kastamonu	Kars	Elâziz	Erzurum	Urfa	Trabzon
Sami Erkman	Ö. Küntay	Fuad Ziya	Zeki Soydemir	Ahmed Yazgan	S. Sırrı Gedik
Antalya	Giresun	Kayseri	Zonguldak	İstanbul	Elâziz
Numan	H. Tarık Us	F. Güpgüp	Rifat Vardar	Dr. H. Ş. Erel	F. Z. Çiyiltepe
Tokad	Mardin	Bayazid	Çankırı	Mardin	Yozgad
S. Genca	İ. Ferid Alpaya	Halid Bayrak	M. A. Renda	Hilmi Çoruk	E. Draman
Trabzon	Gümüşane	Gümüşane	Kastamonu	Malatya	Giresun
R. Karadeniz	D. Sakarya	Edib Tör	Ş. İlden	O. Koptagel	Sadri Maksudi
İsparta	Çorum	İsparta	Bolu	Mardin	Elâziz
Kemal Unal	İ. Kemal Alpars	Mükerrem Ünsal	H. Cemil Çambel	B. Erten	Ahmed Ohkay
Denizli	Bursa	Urfa	Yozgad	Bursa	Çankırı
H. Rüştü Öktem	Atıf Akgüç	M. Dinçsoy	S. İçöz	Fatin Güvendiren	M. Önsay
İzmir	Çorum	Erzurum	Gazi Anteb	İzmir	İstanbul
Hamdi Aksoy	Münir Çağıl	Ş. Koçak	Ö. A. Aksoy	Rahmi Göken	Z. Karamursal
Ordu	Balıkesir	Erzincan	Zonguldak	Konya	Kütahya
H. Yalman	İ. H. Uzunçarşılı	A. Fırat	R. Dinç	C. Tekin	M. Somer
Kayseri	Denizli	Konya	Ankara	Antalya	Mardin
Reşid Özsoy	Emin Aslan Tokad	H. Dikmen	H. Çırpan	Dr. C. Tunca	Edib Ergin
Kastamonu	Diyarbakır	Çoruh	Muş	Muş	Ankara
Tahsin Çoşkan	K. Sevüktekin	A. Akyüz	Ş. Ataman	Şevki Çiloğlu	Ahmed Ulus
Sivas	Manisa	Antalya	Niğde	Zonguldak	Yozgad
Remzi Çiner	Tahir Hitit	T. Sökmen	Dr. R. F. Talay	Z. H. Karabacak	Ö. Evci

Sivas	İzmir	Kayseri	Manisa	İstanbul	Sivas
Alkif Öztekin	M. Esad Bozkurd	N. Kerven	Osman	Dr. R. Saydam	V. Raşid Seviğ
Niğde	Erzurum	Giresun	Manisa	İzmir	Giresun
Halid Mengi	Nakiye Elgün	Talât Onay	Dr. S. Uzel	H. Çakır	İ. Sabuncu
Tokad	Çorum	Kırşehir	Afyon K.	Kocaeli	Erzincan
N. Poroy	İ. Eker	H. Börekçi	Haydar Çerçel	Ali Dikmen	Hikmet Işık
Bursa	Malatya	İzmir	Giresun		
M. Fehmi Gerçeker	E. Barkan	H. Âli Yücel	İhsan Sökmen		

Teşkilâtı esasiye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Teşkilâtı esasiye encümeni

Karar No. 2

Esas No. 2/44

3 - II - 1937

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Teşkilâtı esasiye kanununun 2, 44, 47, 48, 49, 50, 61, 74 ve 75 nci maddelerinin değiştirilmesi hakkında Malatya mebusu İsmet İnönü ve arkadaşları tarafından yapılan teklifi kanunî encümenimize havale edilmiş ve teklifi vaki mezkûr kanunun 102 nci maddesinin ikinci fıkrası mucibince nisabı ekseriyeti haiz bulunduğu anlaşmış olmakla okundu ve görüşüldü.

Halen meri teşkilâtı esasiye kanununun esas hükümlerini gösteren birinci faslının birinci maddesinde Türkiye Devletinin bir Cümhuriyet olduğu yazılı bulunması ile Türk Devletinin yalnız şekli gösterilmiş olup esas teşkilât kanununda, yeni Türk Devletin şekli ile beraber doğuş tarzının ve kuruluşunda hâkim olan ve filiyat sahasında şimdiye kadar inkişaf eden umdelerin yer tutması icab etmekte olup bunun için millî vahdeti sarsacak beynelmileleli ceryanların memleket dahilinde yer bulamaması ve yurtdaşlar arasında sınıf farklarının kaldırılması ve yurd dahilinde her bakımdan alınacak tedbir ve atılacak hamlelerde eski zihniyet ve ananelere ve bu ananelerin icablarına bağlanılmıyarak yalnız zamanın ihtiyaç ve zaruretleri ve yurdun yükselmesi düşünülerek hareket olunması ve memleketin büyük menfaatlerinin istilzam ettiği teşebbüslerin Devlet eline alınabilmesi gibi biri diğerini itmam eden ve hayati bakımdan yekdiğerinden ayrılamayacak olan ana va-

sıfların esas hüküm olarak teşkilâtı esasiye kanununa derci pek lüzumlu görülmüştür.

Devlet işlerinin gerekli genişlemesi karşısında her vekâlet muamelâtının sürat ve suhuletle yürüebilmesi için idare mekanizması ne derece tevsi edilse hazırlık devresini geçiren her işte son sözü söylemek, umumî ve nihai kararları vermek Büyük Millet Meclisine karşı siyasî mesuliyeti deruhde etmiş olan vekile aid bulunması itibarile İcra Vekilleri Heyetini teşkil eden her vekilin gerek vekâletinde ve gerek Heyeti Vekilede ve bilhassa Büyük Millet Meclisindeki muhtelif ve mütenevvi vezaifi karşılamak ve kendilerine bu veçhile tahmil edilen yükü bir dereceye kadar hafifletmek için vekil ile müşterek siyaset takib etmek, ve yalnız tevdi edilen vazifeden mesul olmak ve muhakemeleri Divanı Âliye aid bulunmak ve haklarındaki cezaî takibat sukutlarını mucib olmak üzere Başvekilin inhası ve Reiscümhurun tasdikile kendilerine Büyük Millet Meclisi azasından yardımcı verilmek suretile siyasî müsteşarlık teşkilâtı vücade getirilmesi ve vekillerin vazife ve mazeret ve mezuniyet sebepleriyle muvakkat bir müddet için vekâlet başından ayrılması halinde ona vekâletin meşguliyeti derkâr olan İcra Vekilleri Heyeti azasından birine hasrı, her iki vekâlet işinde aksaklık tevlid etmesinden ihtirazen mezum veyahud mazur vekile, vekilin haiz oldu-

ğu nüfuz ve mesuliyetle siyasî müsteşarlardan birinin de niyabet edebilmesi ve buna dair olan kararnamenin Büyük Millet Meclisine arzı hususları pek yerinde bulunmuştur.

Yurddaşların mülkiyet haklarını tamamen masun bulundurmak ve bütün kanunların bu hakkın korunmasını sağlamlaştırmak Türkiye Devletinin önemle takib ettiği bir esas olmakla beraber özel bir menfaatin korunması düşüncesile halkımızın çokluğunu teşkil eden ve genlikleri ulusun ilerlemesi bakımından en lüzumlu olan çiftçimizin geçmiş devirlerde olduğu gibi hizmetkâr durumunda kalması inkılâpçı Türkiyenin ana siyasasına uyamayacağından bu büyük menfaatin elde edilmesi ve kezalik ulusumuzun tabii servet kaynağı olan ormanlarımızın tahripten kurtarılması ve iyi bakılması ve yetiştirilmesi için eşhas uhdesinden Devlet idaresine intikali emrinde hususî hakların da daima göz önüne alınarak menafii umumiye için belediyelerin ve Hükûmetin tathik ettikleri istmlâk kanunlarından ve o kanunlardaki şartlardan başka hükümleri muhtevi olmak üzere çıkarılacak hususî istimlâk kanunlarile çiftçiyi toprak sahibi etmenin ve ormanlarımızın Devletçilik prensiplerile idaresinin ana kanunumuzda yer tutması memleket

için pek faydalı olacağı izahtan müstağni bulunmuştur.

Şahsî içtihadlara hürmet eden, asayiş ve adabı umumiye ve mevzu kavanine mugayir olmamak kayid ve şartile her kesin kanaatleri dairesinde hareketlerine tam bir serbesti bahşeyleyen Türkiye Cümhuriyeti Teşkilâtı esasiye kanununun 75 nci maddesinde mevcut ve mezkûr kanunun birinci maddesinde mezkûr umdeler muvacesesinde yersiz kalan bir tâbirin kaldırılması hakkındaki teklif de encümenimizce muvafık görülmüş olmakla Teşkilâtı esasiye kanununun yukarıda numaraları yazılı dokuz maddesine aid tanzim olunan kanun lâiyhası müstacebiyetle müzakere edilmek üzere Umumî Heyetin yüksek tasvibine sunulur.

Teşkilâtı E. E. Reisi	M. M.	Kâtib
Sivas	Manisa	Tokad
S. Günaltay	Kenan Örer	R. Erişken
Kütahya	Seyhan	Aydm
R. Peker	A. M. Yeğena	Tahsin San
Denizli	Seyhan	Kastamonu
N. A. Küçükka	Hilmi Uran	Dr. Tervik Aslan
Eskişehir		
Ziya Özer		

MALATYA MEBUSU İSMET İNÖNÜ VE
153 ARKADAŞININ TEKLİFİ

Teşkilâtı esasiye kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifi

MADDE 1 — Teşkilâtı esasiye kanununun 2 nci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Türkiye Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Halkçı, Devletçi, Lâik ve inkılâpçı olub resmî dili Türkçedir; makarri Ankara şehridir.

MADDE 2 — Teşkilâtı esasiye kanununun 44 ncü maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Başvekil, Reiscümhur canibinden ve Meclis azası meyanmdan tayin olunur. Sair vekiller Başvekil tarafından Meclis azası arasından intihab olunarak heyeti umumiyesi Reiscümhurun tasdikile Meclise arz olunur.

Meclis müçtemi değilse arz keyfiyeti Meclisin içtimama talik olunur.

Hükümet hattı hareket ve siyasî noktai nazarmı azamî bir hafta zarfında Meclise bildirir ve itimad talep eder.

Siyasî müsteşarları Başvekil, Meclis azası arasından seçer ve Cümhur Reisi tarafından memuriyetleri tasdik olunur.

MADDE 3 — Teşkilâtı esasiye kanununun 47 nci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Vekillerin ve siyasî müsteşarların vazife ve mesuliyetleri mahsus kanunla tayin olunur.

MADDE 4 — Teşkilâtı esasiye kanununun 48 nci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Vekâletlerin ve siyasî müsteşarların adedleri kanunla tayin olunur.

MADDE 5 — Teşkilâtı esasiye kanununun 49 ncü maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Mezun ve her hangi bir sebeble mazur olan bir vekile İcra Vekilleri Heyeti azasından bir diğeri veya siyasî müsteşarlardan biri muvakkaten niyabet eder. Ancak bir vekil veya bir siyasî müsteşar bir vekâletten fazlasına niyabet edemez.

TEŞKİLÂTI ESASİYE ENCÜMENİNİN
DEĞİŞTİRİŞİ

Teşkilâtı esasiye kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifi

MADDE 1 — Teşkilâtı esasiye kanununun ikinci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Türkiye Devleti, cümhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, lâik ve inkılâbçıdır. Resmî dili Türkçedir. Makarri Ankara şehridir.

MADDE 2 — Teşkilâtı esasiye kanununun 44 ncü maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Başvekil, Reiscümhur canibinden ve Meclis azası meyanından tayin olunur. Sair vekiller Başvekil tarafından Meclis azası arasından intihab olunarak heyeti umumiyesi Reiscümhurun tasdikile Meclise arz olunur.

Meclis, müçtemi değilse arz keyfiyeti Meclisin içtimama talik olunur.

Hükümet hattı hareket ve siyasî noktai nazarmı azamî bir hafta zarfında Meclise bildirir ve itimad talep eder.

Siyasî müsteşarları Başvekil, Meclis azası arasından seçerek Reiscümhurun tasdikma arz eder.

MADDE 3 — Aynen kabul

MADDE 4 — Aynen kabul

MADDE 5 — Teşkilâtı esasiye kanununun 49 ncü maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Mezun ve her hangi bir sebeble mazur olan bir vekile İcra Vekilleri Heyeti azasından bir diğeri veya siyasî müsteşarlardan biri muvakkaten niyabet eder. Ancak bir vekil veya bir siyasî müsteşar bir vakâletten fazlasına niyabet edemez.

MADDE 6 — Teşkilâtı esasîye kanununun 50 nci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Türkiye Büyük Millet Meclisince İcra Vekillerinden veya siyasi müsteşarlardan birinin Divanı Âliye sevkine dair verilen karar vekâletten veya müsteşarlıktan sukutu dahi mutazammıdır.

MADDE 7 — Teşkilâtı esasîye kanununun 61 nci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

vazifelerinden münbais hususatta İcra Vekillerine siyasi müsteşarları ve Şurayı devlet ve remyız mahkemesi rüesası ve azasını ve Cümhuriyet başmuddeiumunısını muhakeme etmek üzere bir Divanı Âli teşkil edilir.

MADDE 8 — Teşkilâtı esasîye kanununun 74 nci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Umumî menfaatler için lüzumu, usulüne göre anlaşılmadıkça ve mahsus kanunları mucibince değer panası peşin verilmedikçe hiç bir kimsenin malı istimval ve mulkü istimlak olunamaz.

Çiftçiyi toprak sahibi yapmak ve ormanları Devlet tarafından idare etmek için istimlak olunacak arazi ve ormanların istimlak bedelleri ve bu bedellerin tediyesi sureti, mahsus kanunlarla tayin olunur.

Fevkalâde hallerde kanuna göre tahmil olunacak para ve mal ve çalışmaya dair mükellefiyetler müstesna olmak üzere hiç bir kimse hiç bir fedakârlık yapmağa zorlanamaz.

MADDE 9 — Teşkilâtı esasîye kanununun 75 nci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Hiç bir kimse mensub olduğu felsefî içtihad, din ve mezhebden dolayı muaheze edilemez. Asayiş ve umumî muaşeret âdabına ve kanunlar hükümlerine aykırı bulunmamak üzere her türlü dinî âyinler yapılması serbesttir.

MADDE 10 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Siyasî müsteşarın vekile niyabeti halinde kararnameyi Meclise arz olunur.

MADDE 6 — Teşkilâtı esasîye kanununun 50 nci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

İcra Vekillerinden veya siyasi müsteşarlardan birinin Divanı Âliye sevkine dair Türkiye Büyük Millet Meclisince verilen karar vekâlet ve müsteşarlıktan sukutu dahi mutazammıdır.

MADDE 7 — Aynen kabul

MADDE 8 — Aynen kabul.

MADDE 9 — Aynen kabul.

MADDE 10 — Aynen kabul.